

Structuurregime moet op de schop

Publicatiedatum: 1/9/2003

In de schaduw van de conceptcode voor corporate governance van de commissie-Tabaksblat vergaderen vandaag verschillende commissies van de Tweede Kamer over het wetsvoorstel tot aanpassing van de structuurregeling. Het ene deel van het wetsvoorstel beoogt wijzigingen in het structuurregime, zoals de benoeming van een derde van de raad van commissarissen (rvc) op voordracht van de ondernemingsraad (werknemerscommissarissen). Het andere deel betreft wetswijzigingen die gelden voor alle vennootschappen, ongeacht of het structuurvennootschappen zijn, zoals goedkeuring van belangrijke besluiten door aandeelhouders en stemrecht voor certificaathouders. Met het structuurregime als zodanig hebben deze laatste voorstellen niets van doen. Het is 'smokkelwaar'.

Op een aantal punten loopt de code-Tabaksblat niet in de pas met het wetsvoorstel. Het kabinet heeft op de valreep het wetsvoorstel aangepast om aandeelhouders en certificaathouders er nog een beetje zeggenschap bij te geven. Het moeizaam bereikte compromis dat de Sociaal Economische Raad over het structuurregime heeft bereikt, wordt zo te elfder ure nog even scheefgetrokken.

Dat lijkt op paniekvoetbal van het kabinet. De discussie over de conceptcode heeft haar invloed kennelijk niet gemist. Is het daarom niet verstandiger om de behandeling van het wetsvoorstel nu te staken? Sterker nog, om het wetsvoorstel in te trekken, met uitzondering van de smokkelwaar, en afscheid te nemen van het structuurregime?

Zoals bekend hebben commissarissen van een structuurvennootschap verregaande wettelijke bevoegdheden ten koste van aandeelhouders. Twee motieven lagen in 1971 ten grondslag aan de invoering van het structuurregime: stabiliteit in de besluitvorming (gevaar van absentisme) en medezeggenschap van werknemers. Het structuurregime was bedoeld voor de grootste Nederlandse ondernemingen, waar duizenden werknemers hun gezinsinkomen verdienden. Anno 2003 is nog slechts de helft van de beursfondsen een structuurvennootschap. Dat zijn vooral de midkappers. Grote internationale concerns zijn vrijgesteld. De meeste grote beurs-nv's hebben inmiddels het vrijwillige regime afgeworpen, omdat de beschermende werking van het structuurregime niet opwoog tegen de dreigende komst van de werknemerscommissaris.

De motieven van toen zijn achterhaald. Instabiele besluitvorming wordt tegengegaan met certificering, prefs en prioriteitsaandelen. Daarvoor is het structuurregime niet nodig. Bovendien ontnemt het ook wezenlijke zeggenschap

aan aandeelhouders die niet absent en anoniem willen zijn. Dat is vooral een probleem bij niet-genoteerde vennootschappen met een beperkte kring van aandeelhouders. Zo wordt de directeur-grotoaandehouder die door het structuurregime zijn zeggenschap dreigt te verliezen, genoodzaakt ontsnappingsroutes te kiezen. Hetzelfde geldt voor familievennootschappen, staatsdeelnemingen, joint ventures en subholdings van buitenlandse concerns.

Medezeggenschap via de rvc is illusoir gebleken. De commissarissen moeten het belang van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming dienen, en niet een van de deelbelangen. De voorgestelde invoering van de werknemerscommissaris leidt tot schijnvertegenwoordiging in de rvc en dus tot schijnmedezeggenschap. De rvc is geen parlement.

Na afschaffing van het structuurregime moet zijn medezeggenschapscomponent worden overgeheveld naar de Wet op de ondernemingsraden (WOR). Zo maakt schijnmedezeggenschap plaats voor echte, directe medezeggenschap. Het adviesrecht van de WOR kan worden uitgebreid tot benoeming en ontslag van commissarissen en bestuurders, vaststelling van de jaarrekening (waarin de bezoldiging van bestuurders en commissarissen) en bepaalde strategische besluiten.

Of bij een negatief advies beroep moet openstaan bij de Ondernemingskamer, moet per categorie worden gezien. Misschien is dat niet altijd even wenselijk. Zo kan een beroepsprocedure over de jaarrekening tot onaanvaardbare vertraging leiden. Toch zal een negatief advies van de ondernemingsraad over de jaarrekening, bijvoorbeeld omdat naar zijn oordeel de beloningen te hoog zijn, de aandeelhoudersvergadering, die de jaarrekening moet vaststellen, te denken geven.

Natuurlijk is het niet de bedoeling, zoals Kemperink vorige week op deze pagina stelde, dat de WOR na de overheveling van de medezeggenschap van het structuurregime opeens wordt toegepast op internationaal opererende Nederlandse beurs-nv's. Deze topgroep is nu al vrijgesteld van het structuurregime, als de meerderheid van de werknemers in het buitenland werkt. De medezeggenschap via de WOR is beperkt tot Nederland en dat moet vooral zo blijven.

De voorstanders van het structuurregime wijzen op zijn verdiensten: ruim dertig jaar arbeidsrust. Als het structuurregime wordt afgeschaft, dan is het, zo suggereren zij, met de rust in de polder gedaan. Zou het? Gaan ambtenaren, semi-overheidspersoneel, werknemers van grote vrijgestelde concerns en van bedrijven met minder dan honderd werknemers werkelijk staken omdat een wettelijke regeling wordt afgeschaft die niet op hen van toepassing is? Of wordt gevreesd

voor de ontmanteling van het onbeweeglijke kartel van werkgevers en werknemers (in de SER)?

Zoals gezegd, spreken de vaste kamercommissies vandaag over het aangepaste wetsvoorstel. Aan het einde van deze week moeten de commentaren op de conceptcode van Tabaksblat binnen zijn. Een stuiptrekking van het oude systeem van polderpaternalisme valt samen met de geboorte van een systeem van flexibele zelfregulering.

Als het wetsvoorstel nu toch wordt doorgezet, zal het binnen korte tijd worden ondergraven door de code van Tabaksblat. Het zal ook worden ondergraven door de flexibilisering van het bv-recht die de minister van Justitie heeft aangekondigd. Een structuur-bv is immers per definitie niet flexibel. De code wordt de norm voor corporate governance in Nederland, niet een opgekalefaterd structuurregime. De commissie-Tabaksblat ontfermt zich wel over de smokkelwaar.

Gerard van Solinge

Gerard van Solinge is hoogleraar ondernemingsrecht aan de Katholieke Universiteit Nijmegen.

Copyright (c) 2003 Het Financieele Dagblad